

Corrigenda.

In de Negende Lijst, in Tijdschr. v. Entom., Deel LVIII, 1915, blz. 168, regel 8 v. o. staat: *ruficollis*; lees: *ruficollis*.

Idem op blz. 174, regel 15 v. b. staat: *variipennis Scribae*; lees: *variipennis* SCRIBA.

Idem op blz. 176, regel 6 v. o. staat: „van dezen veel voorkomenden vorm enz.”; lees: „van dezen op Borkum veel voorkomenden vorm enz.”

Idem op blz. 184 bij 1483ter *Cryptophagus micaceus* REY de vindplaats „Haagsche bosch” bijvoegen.

Op blz. 224 der Entom. Ber., Deel IV, No. 86, regel 17 v. o. staat: *problematicus*, lees: *problematicus* HERBST.

Op blz. 291 (l.c.) No. 90, regel 15 v. b. staat: Mejuffrouw A. VAN EEK; lees: Mejuffrouw A. VAN ECK.

Op blz. 353 (l.c.) No. 94, regel 2 v. o. staat: *O. brachyptera* BRIS.; lees: *O. parvula* BRIS.

Den Haag.

ED. EVERTS.

Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, XII.

21. 1) *Carabus arvensis* HERBST. Volgens H. v. LENGERKEN ²⁾ ontving HERBST den typischen vorm uit Pommeren; de soort zou dus moeten heeten: *arvensis* HERBST (= *pomeranus* GMELIN = *pomeranus* DEJ.). Alle exemplaren met roode dijen als var. *rufipes* GÉHIN te duiden is niet mogelijk, aangezien exemplaren met roode dijen bij alle rassen gevonden worden. Schr. verwerpt de door LETZNER opgestelde kleur-variëteiten of -aberraties (dus ook die van WESTHOFF en DALLA TORRE). De typische vorm is niet opvallend gekleurd; donkere exemplaren en blauwachtige tinten treden het meest op. Het *Germaniae*-ras, dat behalve in Oost-Duitschland ook in het Westen, n.l. bij Osnabrück, Hamburg (meestal de violette vorm), Bochum in Westfalen en bij Keulen voorkomt, is bij ons zeer verbreid; de meeste exemplaren, die ik zag, zijn bronzig-bruin, soms met groenachtigen rand; ook wel met

1) Beteekenis der nummers als in vorige „Lijsten”.

2) Zie: Entom. Berichten, Deel IV. No. 86, 1 Nov. 1915.

lichter of donkerder groene, soms blauwgroene dekschilden, met of zonder roodkoperkleurig midden van het halsschild (ab. c. *viridis* LETZN.). De sculptuur is als bij het type, de secundaire en tertiaire tussenruimten („Limes”) zijn even weinig en gelijkelijk ontwikkeld, zoodat de ruimten tussen de ketenrijen zwak gestreept zijn en daartusschen met dwarskorrelige sculptuur; dit ras is echter grooter en levendiger gekleurd; roode dijen komen zelden voor; het is dus in hoofdzaak een ras met geheel zwarte pooten. Sommige exemplaren vormen den overgang tot het *silvaticus*-ras, daar de secundaire tussenruimten zich wat meer van de tertiaire beginnen te onderscheiden; hiertoe behoort ook het in *Coleopt. Neerl.* II, Aanhangsel, blz. 773, en in de 6^e Lijst van Soorten enz. in *Tijdschr. v. Entom.* LII, 1909, blz. III, vermelde exemplaar met roode dijen. Violet of paars gekleurde exemplaren, met zwarte pooten, van het *Germaniae*-ras zag ik nog niet uit Nederland, wel bezit ik van het *silvaticus*-ras een fraai paars exemplaar uit Groenendael bij Brussel en een donkerpaars, hier en daar eenigszins groenachtig exemplaar uit Eerbeek (Veluwe). De meeste beschrijvingen van *arvensis* bij de auteurs na HERBST hebben betrekking op dit ras, evenzoo de kleur-variëteiten van LETZNER, daarbij ook van de ware ab. c. **purpurascens* LETZN.

Het *silvaticus*-ras onderscheidt zich doordat de secundaire tussenruimten, als verhevene lijnen, opvallend sterker ontwikkeld zijn dan de tertiaire. Van deze zag ik lichter of donkerder bruin-bronskleurige exemplaren, al of niet met groenachtige zijranden; ook lichter (a. *viridis* LETZN.) of donkerder groene (a. *virescens* DALLA TORRE), exemplaren, gewoonlijk met roodkoperkleurig midden van het halsschild; zoo ook het hierboven uit Eerbeek vermelde donkerpaars gekleurde exemplaar, met iets groenachtige tint achter op het halsschild en over het midden der dekschilden; deze laatste, welke iets donkerder is dan de paarse of violette exemplaren van het *Germaniae*-ras zijn, ontving ik door de vriendelijkheid van den heer F. VALCK LUCASSEN. Wat de kleur aangaat zou deze de ab. c. *purpurascens* LETZN. naderen; tot deze a. alsmede tot a. *viridis* LETZN. zouden dan exemplaren van beide rassen gerekend worden. Mogelijk dat nog

eenmaal meer materiaal van paarsachtige exemplaren uit ons land bekend wordt. Zwartachtige exemplaren van dit ras zijn a. **Schrickelli* DEJ. (niet inl.); volgens GANGLBAUER en REITTER is deze beschreven naar een groot, nagenoeg geheel zwart exemplaar van het ras *silvaticus* DEJ. en zou o. a. ook in Hannover gevonden zijn; ik bezit een belgisch exemplaar uit Angleur. Ook bezit ik een donker groenachtig exemplaar met roode dijen uit La Reid bij Spa in België.

Het in Groot-Brittannië levende **Anglicus*-ras (MOTSCHULSKY) is grooter en iets smaller dan onze rassen, met smal halschild, bij hetwelk de zijden, achter het midden, meer samengetrokken zijn, zonder de uitbuiging nabij de achterhoeken; de dekschilden zijn naar het uiteinde wat meer versmald en aldaar zeer zwak uitgebogen; de ketenrijen door drie, weinig verhevene, lijnen gescheiden, van welke de middelste (secundaire tusschenruimten) iets hooger zijn dan de anderen; daartusschen de strepen eerder gekerfd dan korrelig bestipeld; zeer veranderlijk in kleur, groenachtig, roodkoperkleurig, bronzig, violetachtig of donker geelkoperkleurig.

In de zeeprovinciën (behalve op Texel) is *C. arvensis* niet bekend ¹⁾.

75. *Bembidion bipunctatum* L. ab. s. *sexpunctatum* HEER werd door den heer P. VAN DER WIEL bij Muiden, waar deze soort zeer algemeen is, in een paar exemplaren aangetroffen; de 3^e stip staat hier dicht achter de tweede. Ook werden exemplaren gevangen met 3 stippen alleen op het linker dekschild (bij het eene exemplaar staan die 3 stippen op het midden dicht bijeen, bij het andere staan 2 stippen als bij het type, terwijl de derde, kleinere stip dicht achter de tweede staat). Dan werd nog een exemplaar gevangen met 3 stippen op het rechter dekschild en zelfs een, bij hetwelk op beide dekschilden alleen de voorste stip ontwikkeld is; deze laatste vorm noem ik *unipunctatum* nov. ab. s. Met dank ontving ik deze afwijkingen voor mijne collectie.

529. *Phloeopora reptans* GRAV. moet, volgens REITTER's

¹⁾ C. DE LAPOUGE (Carabus de la Tourbe des Alluvions anciennes à Elephas primigenius (Campinien) de Soignies (Belgique) in: Ann. Soc. ent. de Belg. Bruxelles 1903, p. 231) vermeldt twee hoofdvormen van *C. arvensis* uit het veen, welke geen volkomen overeenstemming vertoonen met de thans aldaar levende vormen.

Fauna Germanica II, 1909, blz. 21, heeten: *testacea* MNNH. (*reptans* ER. non GRAV.)¹⁾. Van deze soort ontving ik, door de vriendelijkheid van Mr. L. de VOS TOT NEDERVEEN CAPPEL, een exemplaar van de var. *nitidiventris* FAUV. uit Hilversum, Sept., bij hetwelk het achterlijf iets meer verspreid bestippeld is dan bij het type.

1157bis. *Cyrtoscydmus pusillus* MÜLL. & KUNZE. Door de vriendelijkheid van Dr. D. MAC GILLAVRY ontving ik een exemplaar uit Leeuwen bij Wamel (Gelderland), in Maart uit wilgenmolvorm verkregen. Exemplaren, die voor tal van jaren als zoodanig uit Utrecht en Breda opgegeven waren, bleken toenmaals reeds verkeerd gedetermineerd te zijn en tot *C. collaris* MÜLL. & KUNZE te behooren.

1323bis. *Saprinus pulcherrimus* WEBER (*speculifer* LATR.), welke volgens REITTER moet heeten: *politus* BRAHM. (= *pulcherrimus* WEBER, *speculifer* LATR.) is, door wijlen den Heer F. J. M. HEYLAERTS, in Mei 1876, op de Galdersche heide bij Breda gevangen. Het exemplaar zag ik in de collectie HEYLAERTS, welke thans in 's Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden bewaard wordt. Volgens GANGLBAUER is deze over het grootste gedeelte van Europa en het Middell. zee-gebied verbreid; volgens FAUVEL in het gebied der Faune Gallo-Rhénaane (zie Col. Neerl. I, blz. 458, noot 2, waar nu de tweede zin vervalt).

2320bis. *Salpingus Reyi* ABEILLE. De uit ons land vermelde *S. aeneus* STEPH. (*aeratus* MULS. et REY), welke, volgens VON SEIDLITZ²⁾ *aeratus* MULS. (*aeneus* REITT., non STEPH.) moet heeten, is eene soort uit Frankrijk en Oostenrijk, welke meestal door de auteurs met *Reyi* verwisseld werd. *S. aeratus* moet uit de Lijst der Nederlandsche Coleoptera geschrapt worden, terwijl daarvoor *S. Reyi* in de plaats komt, welke, ofschoon in den regel vrij zeldzaam waargenomen, na *S. castaneus* PANZ. het meest verbreid is; nog zeldzamer is bij ons *S. ater* PAYK. Van *S. Reyi* zag ik exemplaren uit de provinciën Utrecht, Gelderland, Limburg en ook uit

¹⁾ Zie: Zesde Lijst van soorten enz., in: Tijdschr. v. Entom., Deel LII, 1909, blz. 115 en 116.

²⁾ Die letzten Familien der *Heteromeren* (Col.). Fortsetzung v. p. 344 (in: Deuts. Entom. Zeitschr. Jahrg. 1916, blz. 387, 1 Febr. 1917).

Katwijk en Wijk a. Zee. Zij zou voorkomen achter de schors van appelboomen, op afgestorven takken van vruchtboomen, op berken en langs de stranden op staken waar de netten te drogen hangen. *S. ater*, *Reyi* en ook **aeratus* behooren tot het subgen. *Salpingus* i. sp., bij hetwelk de epipleuren der dekschilden verkort en slechts tot aan het midden duidelijk zijn. Zij onderscheiden zich aldus:

1. Kop zeer kort, vóór de sprieten met duidelijk convergeerende zijranden. Dekschilden gewoonlijk tot aan de basis duidelijk in rijen bestippeld. Episternen van het metasternum tot aan het eerste derde gedeelte der lengte met parallelle zijden en dan eerst naar achteren versmald, zoodat de binnenrand geen rechte lijn is. Bij het ♂ de eerste drie voortarsenleedjes iets verbreed, zwakker dan bij *aeratus* 2

Kop iets langer, vóór de sprieten met nagenoeg parallelle zijranden. Dekschilden met denzelfden vorm als bij *ater*, maar met eene duidelijke, weinig gewelfde, tamelijk verward bestippelde buil aan de basis, daarachter met een duidelijker indruk, waarin de regelmatige fijne stippelrijen beginnen. Episternen van het metasternum rechtlijnig versmald en o.a. daardoor van *ater* en *Reyi* onderscheiden. Halsschild duidelijk hartvormig, iets breder dan lang, als bij *ater* dicht bestippeld, maar met vier veel sterker aangeduide groefjes. Sprieten iets langer dan kop en halsschild te zamen; de eerste 5 leedjes iets langer-, de daarop volgende niet langer dan breed; de laatste 4 of 5 slechts zeer weinig en niet scherp afgescheiden, breder dan de voorafgaanden. Voorkaken aan de binnenzijde met 5—6 zeer zwakke kerftandjes. Bij het ♂ de eerste 3 voortarsenleedjes zeer duidelijk verbreed. Lengte 2.5—3 mm. Volgens REITTER op dorre boomtakken en op heggen van knuppelhout (*nitidus* CHEVROL., *Cedri* PIC, *aeneus* REITT.) (**aeratus* MULS.).

2. Dekschilden iets minder dan tweemaal zoolang als te zamen breed, achter het midden duidelijk verbreed, met breed afgeronden top, tweemaal zoo breed als het halsschild, korter en breder dan bij *Reyi*; de laatste tusschenruimte onder den schouder kielvormig verheven; achter de schouders ternauwernood merkbaar en aan de

basis in 't geheel niet ingedrukt, daardoor volkomen zonder buil op de basis; de stippelrijen nagenoeg tot aan de basis regelmatig. Halsschild iets hartvormig, ternauwernood zoo breed als lang, tamelijk fijn-, niet zeer dicht bestippeld, slechts met een zwakken aan weerszijden dicht vóór het midden aanwezigen indruk (zelden is deze groot en diep), en aan weerszijden vóór de basis met een zwakken dwarsindruk. Sprietten met 3 duidelijk afgescheiden, bredere eindleedjes, van welke het eerste tweemaal zoo breed is als het 8^e lid. Voorkaken aan de binnenzijde met een enkelen grooten tand vóór het midden. Bovenzijde van het lichaam eenkleurig, glanzig zwart; slechts de sprietten, schenen en tarsen gewoonlijk iets lichter, soms grootendeels bruinachtig. Lengte 2.5—3.3 mm. (*alternatus* LEC.) *ater* PAYK.

Dekschilden iets meer dan tweemaal zoo lang als te zamen breed, smaller, met nagenoeg parallele zijden, niet geheel tweemaal zoo breed als het halsschild, achter den schouder bijna niet-, achter de basis gewoonlijk in 't geheel niet ingedrukt, daardoor in den regel zonder eenige aanduiding van een buil achter de basis; wel met eene duidelijke schouderbuil; de stippelrijen loopen in den regel tot aan de basis duidelijk en regelmatig door; de laatste tusschenruimte onder den schouder niet kielvormig verheven. Halsschild iets langer dan bij *ater*, op de schijf zijn alleen de indrukken vóór het midden duidelijk, het achterste paar meestal slechts even aangeduid. Sprietten iets langer dan bij *ater*, naar het uiteinde meer geleidelijk verbreed, of eigenlijk zijn 4 of 5 niet scherp afgescheiden grootere eindleedjes voorhanden, van welke het eerste, iets smallere, den overgang vormt; de laatste 3 daarvan zijn duidelijk verbreed, maar niet afgescheiden, daar ook het daaraan voorafgaande lid (8^e) iets minder, maar toch nog duidelijk verbreed is, zoodat het 9^e lid nimmer tweemaal zoo breed schijnt als het 8^e; veelal is ook nog het 7^e lid iets verbreed. Voorkaken iets langer dan bij *ater*, aan de binnenzijde met 4, naar achteren kleiner wordende zeer kleine, scherpe tandjes. Bij var.**Fowleri* SEIDL. (*acratus* (ex parte) FOWLER) zijn de groefjes op het halsschild dieper, de voorsten

zeer diep, de achtersten even diep als gewoonlijk de voorsten zijn; bovendien is de buil achter de basis der dekschilden, evenals bij *aeratus*, sterk aangeduid en vertoont daar eenigszins verwarde stippelrijen. Ook zijn overgangsvormen bekend, waar het een of ander kenmerk de overhand heeft. Van *aeratus*, waarmede deze var. zeer overeenkomt, zou deze afwijken door den korteren kop, de grovere bestippeling van kop, halsschild en dekschilden en door den vorm der episternen, van het metasternum, welke laatste bijzonderheid, wegens gebrek aan materiaal, door VON SEIDLITZ niet is geconstateerd kunnen worden. Bij deze is de bovenzijde lichter of donkerder bronskleurig, en zijn sprieten en pooten meer of minder roodbruin, de dijen en de sprietknots gewoonlijk meer of minder donkerder gekleurd. Een onuitgekleurd exemplaar uit Well (Limb.) is geheel bruingeelachtig. Lengte 2—3.6 mm.

(*aeratus* (ex parte) FOWLER) *Reyi* ABELLE.

Den Haag.

ED. EVERTS.

Acarologische Aanteekeningen, LXIV.

Pterolichus urogalli Nörn. 1883.

GROS, in Bull. Soc. Imp. Nat. Mosc. v. 18, 1845, p. 415, vindt massa's van eenen *Cellularia*-vorm in de luchtzakken van *Tetrao urogallus* L. — Vermoedelijk behoort deze vorm tot *Pterolichus urogalli* NÖRN. 1883.

Psoroptes ovis Hering.

Ik kan van deze soort nog enkele bizonderheden mededeelen, die nog niet bekend zijn, dank zij de welwillendheid van Dr. D. G. UBBELS te Leiden, die mij een versch, doch tamelijk geschonden exemplaar toezond. De notocephale (voorrugschild) is trapezoidaal, vóór tweemaal smaller dan achter, iets langer dan achter breed, en inwendig voorzien van eene mediane chitinelijst; ter weerszijden van die lijst bevindt zich in de achterhelft, een als geïrodeerd ovaal ongestippeld venstertje. — De boothaakvormige mandibula doen aan die van *Ixodidae* denken (convergentie), terwijl de malae internae der maxillae een dwarsgestreepte, hyaline lap